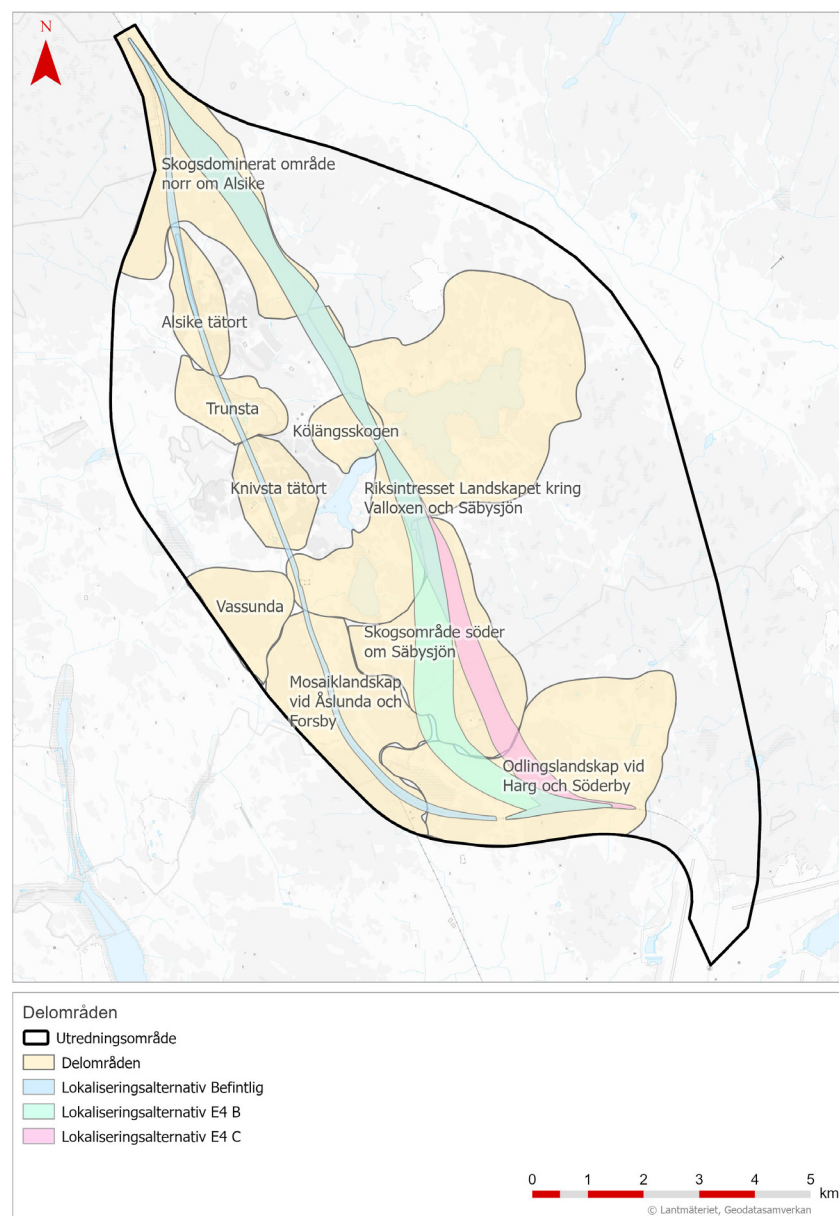

5. Delområden med kulturmiljöer och känslighetsanalys

Kulturmiljöer som kan komma att beröras av lokaliseringalternativ redovisas utifrån ett antal delområden, baserade på de karaktärsområden som har tagits fram i projektets integrerade landskapskaraktärsanalys (ILKA). Ett antal karaktärsområden har här slagits samman då de tillsammans utgör eller ligger i direkt anslutning till riksintresset Landskapet kring Valloxen och Säbysjön. Delområdet Vassunda har tillkommit eftersom det delvis berörs av riksintresse för kulturmiljövården.

Delområdena är:

- Odlingslandskap vid Harg och Söderby
- Mosaiklandskap vid Åslunda och Forsby
- Skogsområde söder om Säbysjön
- Riksintresset Landskapet kring Valloxen och Säbysjön
- Vassunda
- Kölängsskogen
- Knivsta tätort
- Trunsta
- Alsike tätort
- Skogsdominerat område norr om Alsike

Figur 36. Karta som visar indelningen i delområden samt de tre lokaliseringsalternativen.

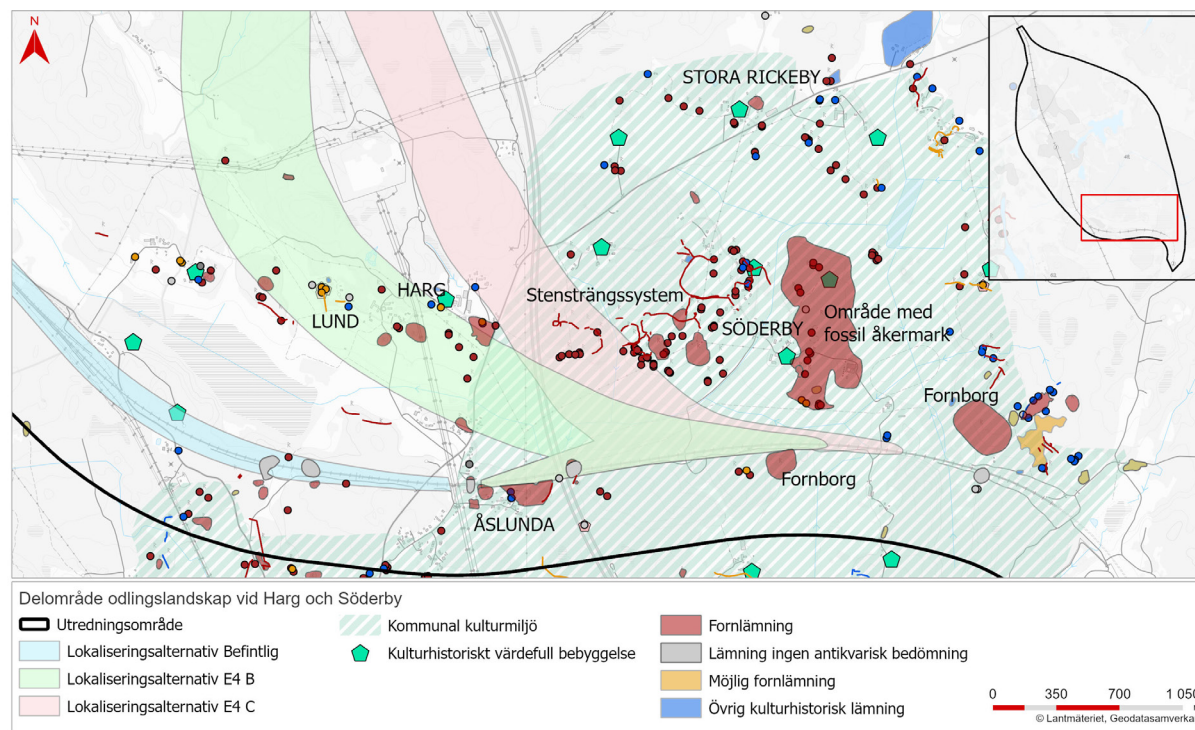
5.1 Odlingslandskap vid Harg och Söderby

Delområdet ligger i utredningsområdets södra del och präglas av ett öppet odlingslandskap med ett flertal gårdar. I delområdets utkanter tar skogen vid. Området är i vissa delar starkt påverkat av modern infrastruktur genom Arlandabanan, E4 och kraftledningar.

Inom delområdet finns två fornborgar (L2015:31 och L2016:3729) som är exempel på borgar/hägnade berg som kan höra till bronsålder eller den äldsta järnåldern. Troligen har de främst haft en rituell funktion och inte en försvarsmässig.

Området har goda förutsättningar för jordbruk och befolkades redan under förhistorisk tid. Här finns en koncentration av stensträngar vilket är en typ av äldre inhägnad som hör till det äldre järnålderslandskapet. Tillsammans med fossila åkerytor och gravar berättar de om det äldre agrara landskapet och hur det nyttjats.

Byarna Söderby, Rickeby och Harg omnämns under 1300- respektive 1400-talet, medan Åslunda omnämns under 1500-talet. Invid byarna finns gravfält från yngre, och eventuellt delvis även äldre järnålder. Invid Harg står en runsten (L2016:3495).

Figur 37. Kartan visar delområdet med skyddade och utpekade kulturmiljöer samt lokaliseringsalternativ.

Gravfält har tidigare ansetts visa på en bebyggelsekontinuitet, men som nämnts tidigare saknas ofta spår från medeltiden.

Landskapet präglas fortfarande av jordbruk och agrar bebyggelse, även om viss småhusbebyggelse och andra verksamheter har tillkommit från 1900-talets andra hälft och framåt. Odlingsmarken har i stort samma utbredning i dag som under 1800-talets senare

del, medan flera vägsträckningar och bland annat torplägen går att avläsa på kartor från 1700-talets första hälft.

Figur 38. Runsten vid Harg. Gårdens bebyggelse skymtas i bakgrunden.

SKYDD OCH UTPEKANDEN

Inom delområdet finns ett stort antal forn-lämningar, vilka skyddas genom kulturmiljö-lagen.

Delområdet berör den kommunala kulturmiljön Husby-Ärlinghundra - Odensala.

Flera byggnader eller bebyggelsegrupper inom delområdet är utpekade som kulturhistoriskt värdefulla av Sigtuna kommun, bland annat bebyggelse i Harg.

Figur 39. Söderby gårds huvudbyggnad, uppförd under 1700-tal, och ekonomibyggnad.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Stensträngar, fossil åkermark och gravar från äldre järnålder som tydligt visar på det forntida brukandet av landskapet

Gravfält från äldre och yngre järnålder.

Fornborgar.

Öppet jordbrukslandskap med byar och gårdar med lång historisk kontinuitet och bebyggelse med agrar karaktär.

Torp och torplämningar som berättar om det agrara samhällets organisation.

Bevarade historiska strukturer i jordbrukslandskapet: jordbruksmarkens utbredning, torplägen, äldre vägsträckningar.

KÄNSLIGHET FÖR FÖRÄNDRING

Delar av delområdet är starkt påverkat av storskalig infrastruktur genom befintlig järnväg, E4 och kraftledningar samt transformatorstation. Det finns en tålighet för ny storskalig infrastruktur som ansluter till dessa. Dock är E4 placerad lågt, vilket möjliggör vyer över det öppna landskapet.

Det finns en känslighet för fler barriärer, vilka skulle fragmentisera det redan påverkade landskapet ytterligare och riskera att bryta bevarade visuella och funktionella samband.

Fornlämningar är känsliga för att tas bort och/eller förlora sitt sammanhang i landskapet och till varandra, framförallt om de tillhör samma tid.

RÅD TILL NÄSTA SKEDE

Järnväg placeras med fördel i skogslandskap, vilket är mindre känsligt än det öppna jordbrukslandskapet. På så sätt kan barriärer i det öppna jordbrukslandskapet undvikas.

Fornlämningar undviks. För lokaliseringalternativ E4 B ska gravfälten (L2016:4050, L2016:3649) och runsten (L2016:3495) vid Harg undvikas.

För alternativ E4 C är placering av ny järnväg i lokaliseringalternativets västra och södra del att föredra för att undvika koncentrationen av kända fornlämningar.

Bebyggelse som berörs bör inventeras i nästkommande skede för att klargöra dess kulturhistoriska värden.

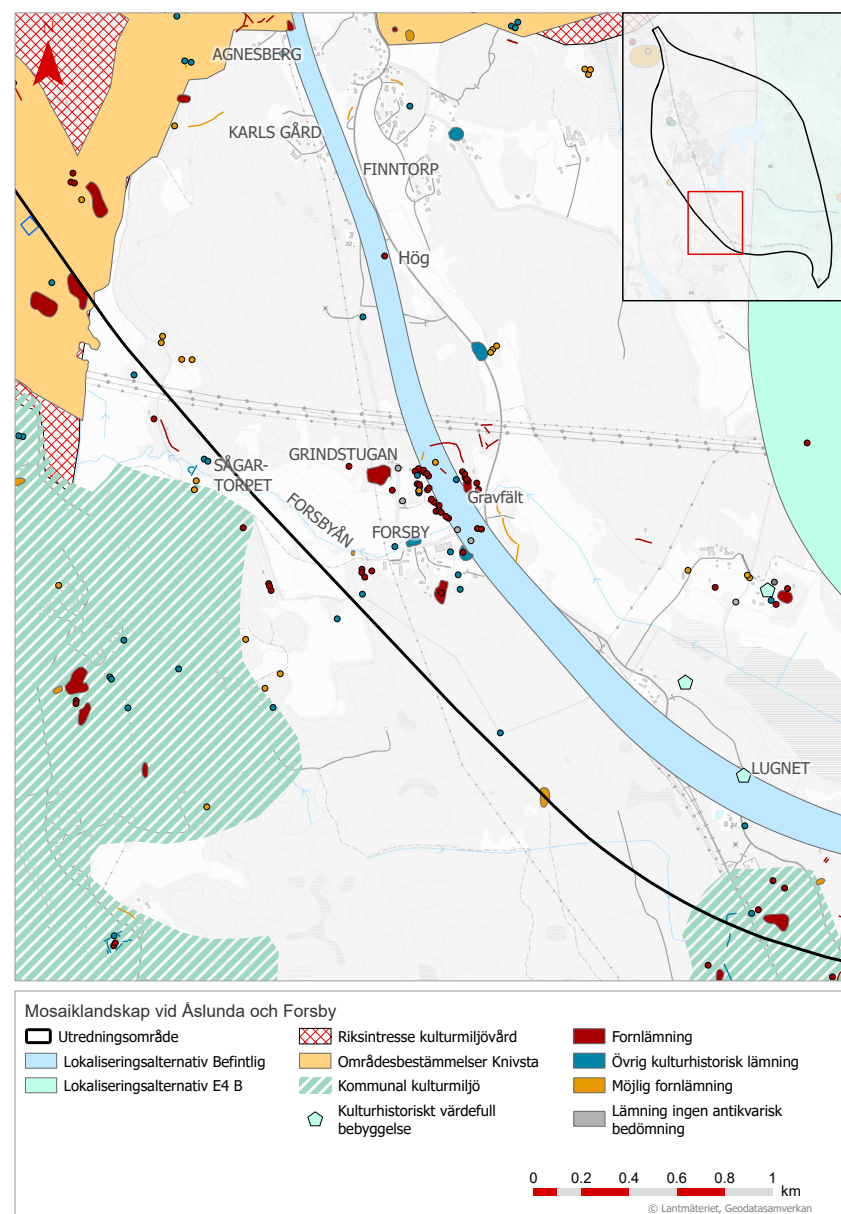

Figur 40. E4 och kraftledningar går genom delområdet, men vyer över landskapet är möjliga trots detta. Foto taget från Harg.

5.2 Mosaiklandskap vid Åslunda och Forsby

Delområdet ligger i utredningsområdets sydvästra del. Landskapet här har historiskt dominerats av säteriet Forsby och skogsmarker tillhörande Knivsta säteri, Pasta, Berga och Odensala prästgård. Från och med 1900-talets andra hälft har flera småhus uppförts. Genom delområdet går Ostkustbanan och Arlanda-banan.

Omkring Forsby finns en stor mängd fornlämningar, som i anslutning till lokaliseringsalternativet främst utgörs av skålgropar och stensträngar men även två gravfält. Den stora mängden kända skålgropar beror sannolikt på att det här har utförts en specialinventering riktad mot just att hitta denna typ av lämning. Området är utrett arkeologiskt för Arlanda-banan, dock för över 30 år sedan vilket gör att det sannolikt krävs ytterligare utredningar inför kommande exploateringar. Inför Arlandabanan undersöktes både gravfält och boplatser med dateringar från bronsålder till vikingatid. En bit norr om Forsby, intill järnvägen finns en hög registrerad (L1943:6366). Vid fältbesök visade det sig att denna hög genom läge och form är något avvikande. Den kan vara dump som tillkommit i samband med järnvägsbygget. En arkeologisk utredning eller förundersökning krävs för att fastställa detta.

Figur 41 Kartan visar delområdet med skyddade och utpekade kulturmiljöer samt lokaliseringsalternativ.

Forsby omnämns i skrift första gången år 1318. Gården blev säteri under 1600-talet. Den öppna markens utbredning är i stort densamma som under 1700-talets mitt. Andra bevarade historiska strukturer och inslag i landskapet är vägen i nord-sydlig riktning genom området, torplämningar och torp. Genom miljön rinner Forsbyån, längs vilken lämningar och platsnamn som Sågartorpet och Kvarnbacken berättar om historiska funktioner.

I dag präglas Forsby av moderna, stora ekonomibyggnader. Mangårdsbyggnaden som troligen uppfördes under 1600-talet försvann under 1900-talets senare del. Strax norr om gården ligger Grindstugan som genom sitt namn berättar om dess funktion på herrgården. Vyer över landskapet begränsas genom den befintliga järnvägen som går på bank.

I skogsområdena ligger ett antal torp och torplämningar. Torpet Lunden, som tillhört Odensala prästgård, ligger inom lokaliseringalternativ och är utpekade som kulturhistoriskt värdefull bebyggelse av Sigtuna kommun.

Här finns också flera mindre bebyggelseenheter som avsöndrades från Knivsta säteri och Pastas ägor under 1910-talet. Det speglar den utveckling som skedde i landet under perioden, då staten subventionerade småbruk för att bromsa emigrationen och ge jordlösa på landsbygden möjlighet att bli självförsörjande.

Inom delområdet berörs framför allt Karls gård, Agnesberg och Rosendal av lokaliseringalternativ Befintlig.

Rosenlund, Sigridslund, Finntorpet och Nybygget var andra fastigheter inom delområdet som avsöndrades. Kring dessa har ytterligare småhusbebyggelse uppförts från sent 1900-tal och framåt.

SKYDD OCH UTPEKANDEN

Inom delområdet finns ett antal fornlämningar, vilka skyddas genom kulturmiljölagen.

Flera byggnader och bebyggelsegrupper i delområdet är utpekade som kulturhistoriskt värdefulla av Sigtuna kommun, varav Odensala Prästgård 1:23 (Lugnet) ligger inom lokaliseringalternativ.

Figur 42. Flygfoto från 1947 över Forsby gård, som visar närheten till järnvägen. Foto: AB Flygtrafik, Upplandsmuseet.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Fornlämningar i form av boplatslämningar, skålgropar, stensträngar och gravfält.

Bevarade strukturer och lämningar kopplade till Forsby säteri: gårdens läge, vägsträckning, torplämningar, kvarnlämning.

Mindre bebyggelseenheter som berättar om torpsystemet och 1910-talets avsöndringar från större jordegendomar.

Odensala Prästgård 1:23 (Lugnet) är utpekad som kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

KÄNSLIGHET FÖR FÖRÄNDRING

Delområdet är redan påverkat av befintlig järnväg och är till stor del skogsdominerat, vilket gör att en viss tålighet för ny järnväg finns.

Fornlämningar är känsliga för att tas bort och/eller förlora sitt sammanhang i landskapet och till varandra, framförallt om de tillhör samma tid. Dock har järnvägen redan brutit upp området.

Forsbys läge och bevarade strukturer är känsliga för ytterligare förändringar som gör miljön svårare att avläsa.

Mindre bebyggelseenheter är känsliga för att tas bort eller för storskaliga förändringar i dess direkta närhet.

RÅD TILL NÄSTA SKEDE

Ny järnväg kommer att beröra bebyggelse och/eller fornlämningar inom delområdet. Nya järnvägsspår bör placeras direkt väster om eller öster om befintliga spår för att minimera intrång vid Forsby, Karls gård och Agnesberg som alla ligger på järnvägens västra sida samt ett antal fornlämningar. Gravfälten (L1943:6154, L1943:9543) undviks.

Bebyggelsemiljöer inom och i anslutning till lokaliseringalternativ bör inventeras i nästkommande skede för att klargöra dess kulturhistoriska värden.

5.3 Skogsområde söder om Säbysjön

Delområdet ligger mellan befintlig järnväg och E4 i utredningsområdets södra del. Landskapet är skogsdominerat och till stor del är kraftigt påverkat av modern infrastruktur genom E4 och kraftledningar samt en transformatorstation för kraftnätet.

Skogen har historiskt tillhört Nor och Harg. Bebyggelsen är gles och har till stor del sitt ursprung i torpbebyggelse under Nor. Det finns även ett antal torplämningar, varav en utgör fornlämning, samt en övrig kulturhistorisk lämning som utgörs av en färdväg mellan två torp. I anslutning till torplägena finns ett småskaligt jordbrukslandskap.

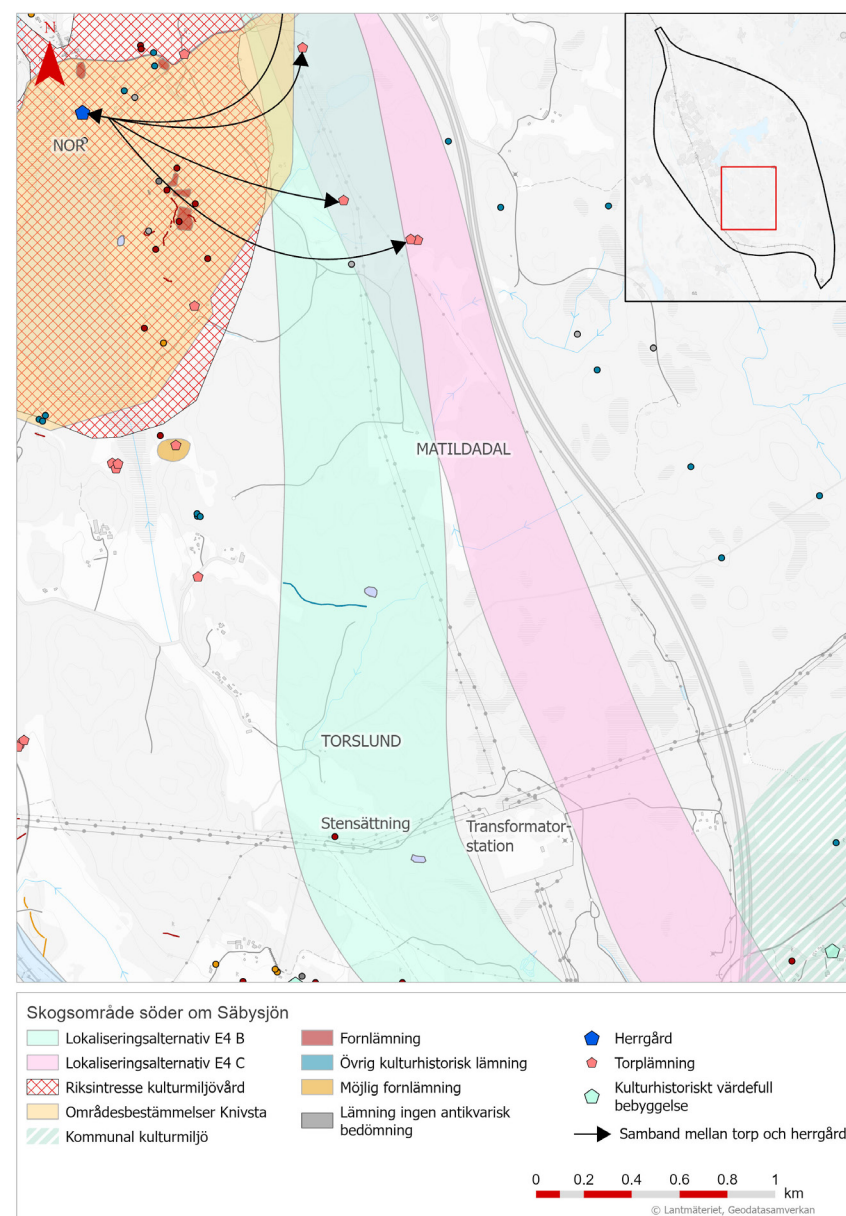
Gården Torslund omnämns i skrift på 1500-talet och består idag av ett mindre boningshus och ett antal mindre ekonomibyggnader.

Få lämningar från förhistorisk tid finns registrerade, endast en stensättning är känd. Området är inte utrett arkeologiskt.

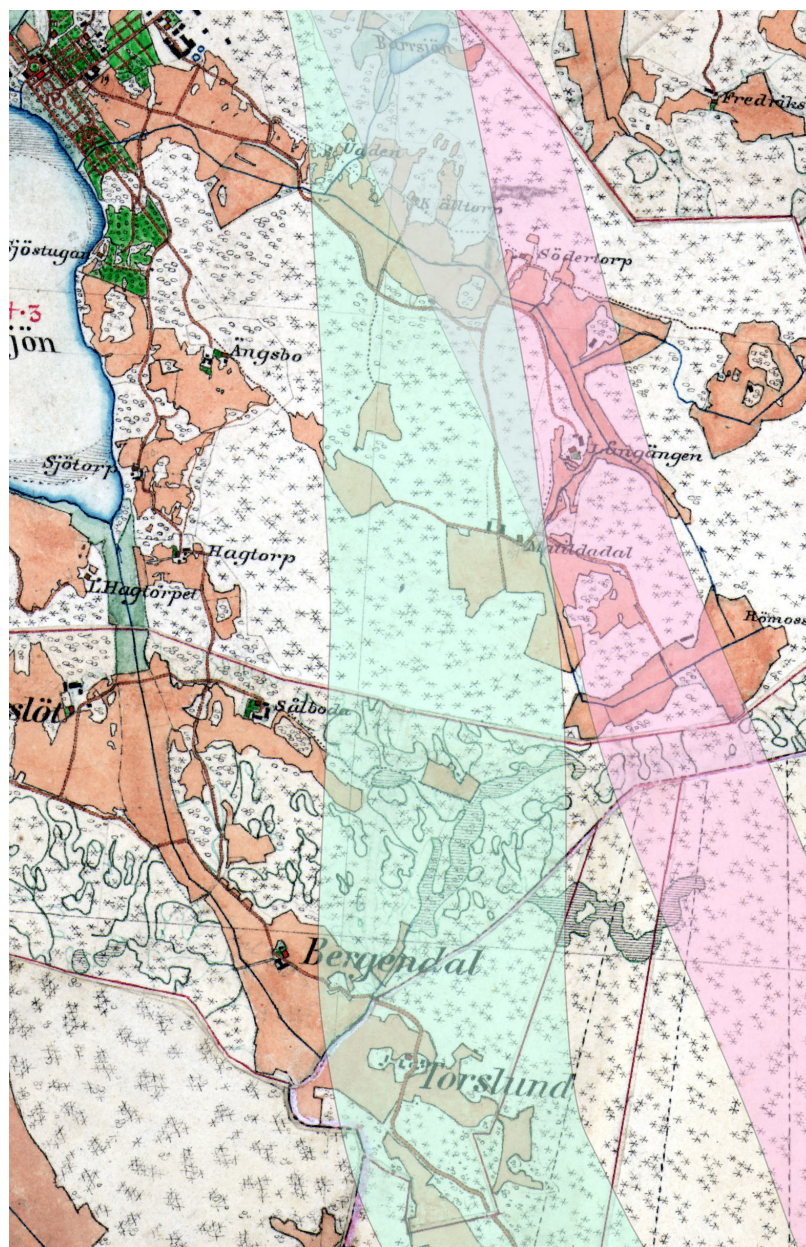
SKYDD OCH UTPEKANDEN

De fornlämningar som finns inom delområdet skyddas genom kulturmiljölagen.

Delområdet gränsar till riksintresset Landskapet kring Valloxen och Säbysjön.

Figur 43. Kartan visar delområdet med skyddade och utpekade kulturmiljöer samt lokaliseringsalternativ.

Figur 44. Kartöverlägg med den häradsekonomska kartan från 1859-1863. Nor syns i det övre vänstra hörnet. Kartan visar tydligt hur lokaliseringsalternativen berör torplandskapet tillhörande Nor.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSDRAG

Skogsdominerat landskap med torp, torplämningar och ett småskligt jordbrukslandskap kopplat till dessa som tillhört säteriet Nor.

Gården Torslund med småskalig bebyggelse.

Stensättning (L2016:4370)

KÄNSLIGHET FÖR FÖRÄNDRING

Torplämningar och torp som tillhört Nor ligger utanför riksintressegränsen, men bidrar till att belysa säteriets organisation och hierarki. Torp och torplämningar är därmed känsliga för att tas bort och för att en barriär skapas mellan Nor och torplägen, vilket skulle försvåra möjligheten att läsa av landskapet och förstå säteriets organisation.

Torslund är känsligt för att tas bort eller för storskaliga förändringar i dess direkta närhet.

Fornlämningar är känsliga för att tas bort eller att samband mellan dem bryts, framförallt om de tillhör samma tidsperiod

RÅD TILL NÄSTA SKEDE

Barriär mellan Nor och dess torp undviks genom en östligt placerad spårlinje i lokaliseringsalternativ E4 C. För lokaliseringsalternativ E4 B är en barriär svårare att undvika. Nya järnvägsspår bör placeras i skogslandskap och undvika torpmiljöer.

Nya järnvägsspår bör placeras i skogslandskap.

Bebyggelsemiljöer inom och i anslutning till valt lokaliseringsalternativ bör inventeras i nästkommande skede för att klargöra dess kulturhistoriska värden.

5.4 Landskapet kring Valloxen och Säbysjön

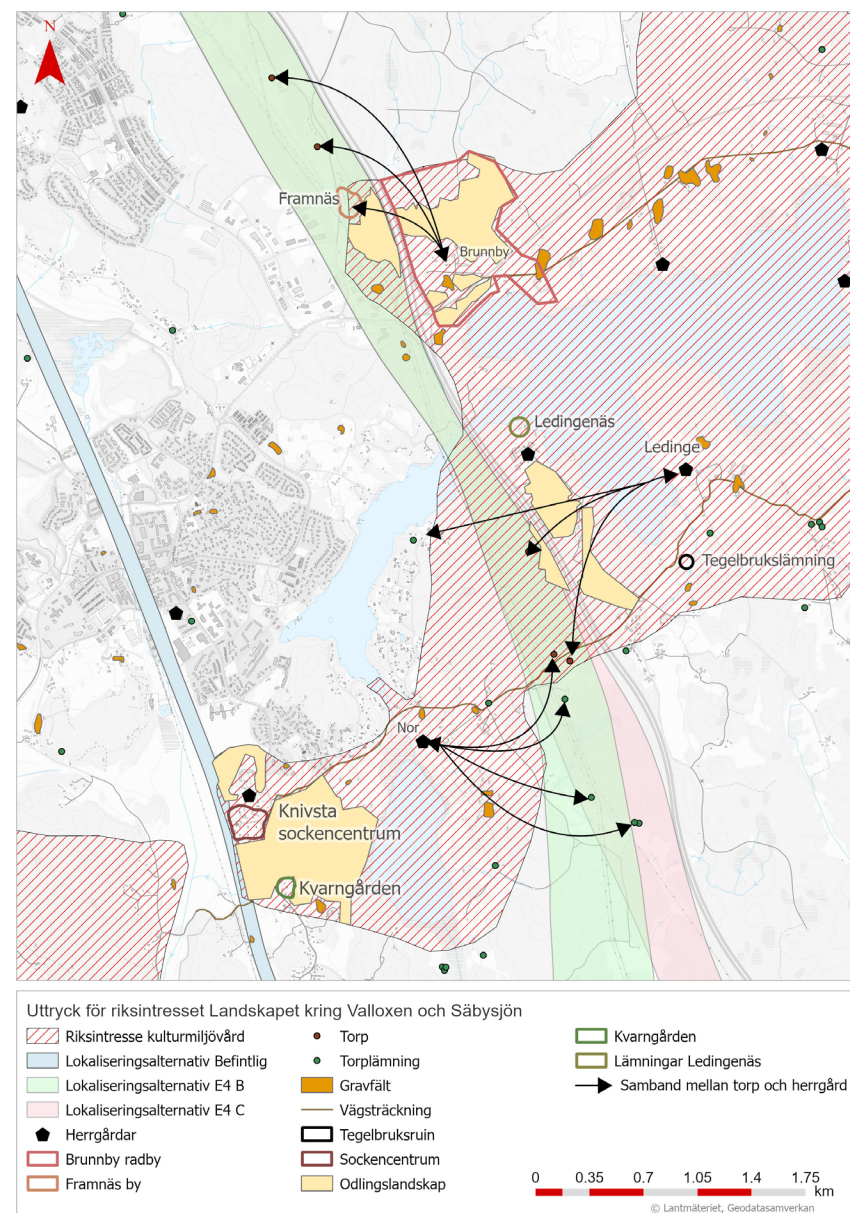
Delområdet ligger centralt inom utredningsområdet och utgörs av riksintresset för kulturmiljövården.

Fornlämningsmiljön inom området berättar om en bronsåldersbygd som utvecklades till en ovanligt expansiv miljö under äldre järnålder. Områdets äldre järnåldersgravfält erbjuder genom sin omfattning och rika innehåll spännande och pedagogiska miljöer där det är enkelt att förstå och följa olika gravtyper.

I området finns S:t Stefans kyrka, uppförd under 1300-talet, med intilliggande sockencentrum med flera bevarade byggnader från 1700- till 1900-tal.

Under 1600-talet förändrades landskapet då flera byar runt Valloxen och Säbysjön avhystes för att ge plats åt säteribildningar, vilket gav det herrgårdslandskap som dominerar området i dag. Landskapet är småbrutet med åkrar, hagmarker och skogsdungar. Runt Valloxen slingrar sig en terränganpassad ålderdomlig väg. Alléer markerar vägar som leder till herrgårdarna.

Riksintresset berörs av samtliga lokaliseringsalternativ: E4 B och C vid passage över Valloxen och lokaliseringsalternativ Befintlig vid passage förbi S:t Stefans kyrka. Dessa områden behandlas närmare nedan.

Figur 45. Karta som visar riksintressets uttryck i relation till lokaliseringsalternativen. Pilar illustrerar samband mellan herrgårdar och torp.

Riksintresse för kulturmiljövården Landskapet kring Valloxen och Säbysjön (C45)

Motivering

Fornlämningsmiljö från bronsålder och järnålder som tillsammans med sockencentrum, kyrkomiljö, herrgårdsmiljö och kommunikationsmiljö ovanligt tydligt och pedagogiskt visar bebyggelsens förändring från förhistorisk till historisk tid. (Fornlämningsmiljö, sockencentrum, kyrkomiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö/farledsmiljö, kvarnmiljö, torp, bymiljö).

Uttryck för riksintresset

- Skärvestenshögar, rösen och röjda ytor från bronsålder. Formrika gravfält från äldre järnålder med mittblocksstensättningar och ett stort antal resta stenar.
- Stensträngssystem.
- Ålderdomlig terränganpassad vägsträckning kantad av runstenar och bygravfält från yngre järnålder.
- Byar med ortnamn med by- och sta-ändelser som har ursprung i järnåldern.
- Knivsta medeltida kyrka, uppförd ca 1300, med tillhörande miljö.
- Medeltida sätesgård vid Ledingenäs.
- 1600-talets säteribildning med herrgårdarna Eggebyholm, Kvallsta, Ledinge, Knivsta, Nor och Vallox-Säby med bebyggelse från 1600- och 1900-talen samt avhysta bytomter. Det tillhörande herrgårdslandskapet med ekbackar, alléer och underlydande torp.
- Knivsta kvarngård.
- Odlingslandskap med inslag av äldre tiders brukande.
- Framnäs torpmiljö.
- Tegelbruksruin vid Ledinge med grunder med bevarade ugnsoppningar.
- Brunnby radby.

Figur 46. Vy från Nors slott mot Valloxen.

5.4.1 Passage E4 över Valloxen

Den del av riksintresset som berörs av lokaliseringsalternativ E4 B och E4 C är sedan 1970-talet präglad av E4 som utgör en barriär i landskapet. Parallellt med motorvägen går storskaliga kraftledningar. I söder finns ett skogsdominerat landskap, medan området norr om Valloxen präglas av en trafikplats och verksamhetsområdet Ar. Här ligger också Framnäs torpmiljö. På andra sidan E4 ligger Ledingenäs och Brunnby. I närheten av Brunnby och Ar finns flera gravfält.

Fornlämningsmiljö som berörs

Tre gravfält berörs av lokaliseringsalternativ E4 B och E4 C, varav ett (L1941:9222) ligger inom riksintressets geografiska avgränsning och kan ses som uttryck för detta. Invid gravfältet har det gjorts en arkeologisk utredning där lämningar efter boplatser påträffades. Gravfältet är även delundersökt i och med breddningen av landsvägen 1974. De gravar som då undersöktes indikerar att gravfältet hör hemma i yngre järnålder. Inom gravfältet löper en halvveg parallellt med den yngre landsvägen, något som indikerar att detta är en mycket ålderdomlig vägsträckning.

Strax utanför riksintressegränsen finns ytterligare två gravfält (L1941:9572, L1941:9576) av järnålderskaraktär. Då riksintressegränserna inte ska ses som helt fasta bör dialog tidigt

Figur 47. Vy över del av riksintresset. I förgrunden syns Ar verksamhetsområde samt läget för gravfältet L1941:9222. I bildens mitt syns hur E4 utgör en barriär i landskapet och har separerat Brunnby från dess tidigare ägor. Foto C.F. Möller Architects.

Lagskydd och utpekanden utöver riksintresse för kulturmiljövården

Kulturmiljöer med områdesbestämmelser som berörs av lokaliseringsalternativ E4 B eller E4 C

- Knivsta och Nor
- Herrgårdslandskapet kring sjön Valloxen
- Framnäs, Myrtorpet, Lugnet och Dalbo

Lämningar

Ett antal fornlämningar berörs, vilka skyddas genom kulturmiljölagen.

Byggnader skyddade i detaljplan

Försöket, Knivsta Gredelby 1:9, byggnader får ej rivas eller byggas till. Ny detaljplan utan skydd för kulturmiljö är under framtagande.

tas med länsstyrelsen om påverkan på dessa i förhållande till riksintresset.

Brunnby radby

Brunnby omnämns första gången år 1337 och var den enda av byarna omkring Valloxen som inte genomgick säteribildning. Vid slutet av 1800-talet innehöll byn nio frälsehemman, alla tillhörande Wallox-Säby. I dag består byn av två gårdar belägna strax öster om E4, som drogs över Brunnbys åker och skogsmark. I Ar verksamhetsområde, väster om E4, ligger Försöket, ursprungligen torp under Brunnby och senare akademigård under Uppsala universitet.

Byns jordbruksmark följer i stort samma struktur som under 1700-talets andra hälft och brukas fortfarande.

Strax väster om E4 ligger torpmiljöerna Framnäs, Myrtorpet, Lugnet och Dalby med

Figur 48. Del av Brunnby fotograferat från sydost.

tillhörande jordbruksmark. Samtliga har varit torp under Brunnby by. Av dessa ligger Framnäs inom riksintressets gränser, men samtliga torp kan berätta om hur det agrara samhället organiserades.

Framnäs torpmiljö

Framnäs torpmiljö har sitt ursprung i två soldattorp under Brunnby, vilka omnämns från sent 1600-tal. Namnet Framnäs tillkom troligen under 1800-talets början då ett dagsverkstorp under Brunnby uppfördes med det namnet i närheten av soldattorpen. Under 1800-talet tillkom en enkammarstuga som finns kvar i dag. Övriga stugors uppförandeår är okända. Jordbruk bedrevs fram till 1900-talets mitt, då jordbruksmarkerna togs över av Brunnby och Myrtorp.

Under 1970-talet byggdes E4 strax öster om Framnäs och i söder och väster går kraftledningar över de öppna markerna. Bebyg-

gelsemiljön är småskalig med flera mindre byggnader, samtliga rödfärgade och med äldre karaktär. De fåtal nyare byggnader som uppförts har anpassats i storlek och utformning. Äldre fruktträd, lövträd, små opanelade ekonomibyggnader och rödfärgade spjälstaket bidrar till karaktären. I dag är samtliga stugor fritidshus.

I riksintressebeskrivningen anges att "Framnäs torparby är en miljö av högt kulturhistoriskt värde då torpen i regel brukar ligga utspridda i landskapet och inte bilda hela bymiljöer.

Hela Framnäs ligger inte inom riksintressets geografiska avgränsning, men torpmiljön med tillhörande jordbruksmark bör i sin helhet anses vara uttryck för riksintresset.

Figur 49. Delar av Framnäs torpmiljö med små rödfärgade ålderdomliga byggnader och trädgårdar omgärdade av spjälstaket.

Ledingenäs och Ledinge

Gården Ledingenäs ligger vid Valloxens södra strand, på kort avstånd till E4. Här låg det medeltida godset Ledinge, omnämnt år 1409. Lämningar efter godset finns längst ut på udden och utgörs av en ruin, husgrunder och en förhöjning på en mindre höjdrygg nära stranden. Platsen kom senare att kallas för Ledingenäs, medan det som kom att bli Ledinge säteri ligger på andra sidan Ledingeviken. De två säterierna har haft gemensam ägare under största delen av 1700- och 1800-talen.

På 1970-talets byggdes E4 över Ledingenäs åker- och skogsmark och bildade en barriär i landskapet och mellan säterierna och torpen Djupvreten, Smedstorp och Råbacken i väster som legat under dem. Motorvägen passerar nära Ledingenäs, som i dag fungerar som hästgård med tillhörande modern träningsanläggning. Huvudbyggnaden som uppfördes vid 1800-talets mitt finns kvar. Jordbruksmarken har i stort sett samma utbredning i dag som under tidigt 1700-tal och brukas fortfarande.

Nor

Nor säteri ligger mellan Valloxen och Säbysjön med gräns mot Ledinges ägor. Lokaliseringalternativen E4 B och C går genom ett mosaiklandskap där flera torp under Nor har varit belägna. Av några torp finns endast lämningar kvar medan andra kan finnas bevarade. Vid Udden och Matildadal finns småskalig bebyggelse med ett tillhörande relativt orört småskaligt jordbrukslandskap.

Flera av torpen och torplämningarna ligger utanför riksintressets gränser, men genom det historiska sambandet är de relevanta att belysa.

Figur 50. Allé längs vägen mellan Ledinge och Ledingenäs.

Figur 51. Huvudbyggnaden vid Nor.

UTTRYCK FÖR RIKSINTRESSET SOM BERÖRS AV PASSAGE E4 ÖVER VALLOXEN

- Ålderdomlig terränganpassad vägsträckning kantad av bygravfält från yngre järnålder (L1941:9222)
- Byar med ortnamn med by- och sta-ändelser som har ursprung i järnåldern. (Brunnby)
- Medeltida sätesgård vid Ledingenäs.
- 1600-talets säteribildning med herrgårdarna Ledinge och Nor med bebyggelse från 1600- och 1900-talen samt avhysta bytomter. Det tillhörande herrgårdsskapet med ekbackar, alléer och underlydande torp.
- Odlingslandskap med inslag av äldre tiders brukande. Jordbruksmark följer på flera ställen i stort 1700-talets utbredning.
- Framnäs torpmiljö med jordbruksmark.
- Brunnby radby med tillhörande jordbruksmark.

Utöver dessa bör även gravfält (L1941:9572 och L1941:9576) samt torpmiljöer och -lämningar norr och söder om riksintressets gränser belysas på grund av de historiska sambanden med Brunnby, Ledinge respektive Nor.

KÄNSLIGHET INOM RIKSINTRESSET KOPPLAT TILL LOKALISERINGSLTERNATIV

Denna del av riksintresset är redan påverkad av storskalig infrastruktur som brutit historiska och visuella samband i landskapet. Delar av området har därmed en viss tålighet för ny järnväg.

Stora delar av landskapet som berörs domineras av skog, vilket innebär en större tålighet för ny infrastruktur än vad det öppna landskapet har.

Torpmiljöer är känsliga för förändringar som innebär att de rivs, förlorar sitt sammanhang i landskapet eller för storskaliga tillägg som kan påverka upplevelsen av den småskaliga miljön.

Torplämningar och torp som tillhört Brunnby och Nor ligger utanför riksintressegränsen, med bidrar till att belysa det agrara samhällets och säteriets organisation och hierarki. De är därmed känsliga för att tas bort. En barriär mellan Nor och torpen försvårar möjligheten att läsa av landskapet.

Framnäs är känslig för storskaliga förändringar i dess närhet, för att delar av miljön försvinner och att dess jordbruksmark tas i anspråk, vilket försvårar möjligheten att avläsa miljön och förstå dess agrara koppling samt minskar upplevelsevärdet. Byggnaderna i Framnäs är känsliga för fasadnära bullerskyddsåtgärder så som fönsterbyten.

Herrgårdsskapet har en stark agrar koppling, varför jordbruksmark är känslig för att tas i anspråk.

Småskalig väg med historisk vägsträckning är känslig för en storskalig passage och omdragning.

Gravfält och andra lämningar är känsliga för utdränering.

Figur 52. Vy över E4 genom riksintresset. Till höger om motorvägen skymtas Ledingenäs ekonomibyggnader.

RÅD TILL NÄSTA SKEDE

Framnäs torpmiljö med helhetsmiljö med tillhörande jordbruksmark undviks genom att järnväg i första hand samlokaliseras med E4.

Vid samlokalisering med E4 bevakas att riksintressets uttryck på östra sidan om E4 inte berörs.

Järnväg placeras i skogsmark där det är möjligt.

Gravfält undviks.

Torpmiljöer undviks. De som berörs bör inventeras i nästkommande skede för att klargöra deras kulturhistoriska värden.

Bro över Valloxen ges en anpassad gestaltning med hög ambition.

Vid bro över Valloxen samt Trafikplats Brunnby samlokaliseras järnväg med E4 för att minska barriäreffekten i landskapet.

Passage över ålderdomlig vägsträckning inom riksintresset anpassas så att vägens sträckning och småskalighet fortsatt är läsbar.